

Аналіз дотримання законодавцем принципів, проголошених ним у вітчизняному законодавстві

В. М. Божко

кандидат юридичних наук, доцент Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка

Стаття присвячена дослідженню того, як вітчизняний законодавець дотримується тих принципів, які він сам проголосив у текстах нормативно-правових актів. Автор прийшов до висновку, що, на жаль, вітчизняному законодавцю не вдається дотримуватись задекларованих принципів.

Ключові слова: принципи права, законодавець, законодавство.

Статья посвящена исследованию того, как отечественный законодатель придерживается тех принципов, которые он провозгласил в тексте нормативно-правовых актов. Автор пришёл к выводу, что, к сожалению, отечественному законодателю не удаётся придерживаться провозглашённых принципов.

Ключевые слова: принципы права, законодатель, законодательство.

The present article is dedicated to inquiry how a national legislator adheres principles declared by him in the regulations texts.

The author reached a conclusion that, unfortunately, a legislator does not adhere declared principles.

Keywords: laws principles, legislator, legislation.

Відповідно до частини 1 ст. 8 Конституції України, в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Тому в абзаці другому підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 2 листопада 2004 р. № 15-рп/2004 Конституційний Суд України вказав, що «верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо» [1].

Отже, на думку Конституційного Суду України, принципи права є тими правовими явищами, які, по-перше, зумовлюють, визначають зміст не лише правотворчої, а й правозастосовної діяльності держави, а, по-друге, принципи не спонукають, не роблять можливим, а вимагають від держави їх втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність.

Таку ж правову позицію сформульовано і в Рішенні Конституційного Суду України від 11 жовтня 2005 р. № 8-рп/2005, в якому він стверджує, що «діяльність правотворчих і правозастосовних органів має здійснюватися за принципами справедливості, гуманізму, верховенства і прямої дії норм Конституції України» (абз. 2 п. 4 мотивувальної частини) [2]. І далі: «Зазначені ... принципи ... передбачають ... правові гарантії, правову визначеність і пов'язану з ними передбачуваність законодавчої політики ... необхідні для того, щоб учасники відповідних правовідносин мали можливість завбачати наслідки своїх дій і бути впевненими у своїх законних очікуваннях, що набути ними на підставі чинного законодавства право, його зміст та обсяг буде ними реалізовано» (абз. 3 п. 4 мотивувальної частини).

Згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 р.

№ 5-рп/2005, «із конституційних принципів рівності й справедливості випливає вимога визначеності, ясності й недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі» (абз. 2 пп. 5.4. п. 5 мотивувальної частини) [3]. І далі: «Цей принцип ... гарантує впевненість громадян у тому, що їхнє теперішнє становище не буде погіршено прийняттям нового закону чи іншого нормативно-правового акта» (абз. 4 пп. 5.4. п. 5 мотивувальної частини).

Отже, єдиний орган конституційної юрисдикції України із принципів права виводить вимоги до норм права, яким вони мають відповідати, інакше вони будуть визнані неконституційними.

Таку ж позицію поділяє і Європейський суд з прав людини. Так, у його Рішенні від 18 лютого 2010 р. у справі «Гаваржук проти України» (Gavazhuk v. Ukraine) сформульовано правову позицію, відповідно до якої «Суд має з'ясувати, чи відповідає Конвенції сам національний закон і, зокрема, чи відповідають їй загальні принципи, які сформульовані в ньому чи впливають з нього» (п. 63). І далі: «Практика тримання обвинувачених під вартою без конкретного юридичного підґрунтя ... несумісна з принципом юридичної визначеності та принципом захисту від свавілля, які червоною ниткою проходять через Конвенцію і принцип верховенства права» (п. 69).

У Рішенні від 29 квітня 2003 р. у справі «Алієв проти України» (Aliiev v. Ukraine) Європейський суд з прав людини наголосив: «Вираз «згідно із законом» ... стосується якості відповідного законодавства, і вимагає, щоб воно було доступним відповідній особі, яка, зокрема, має бути здатною передбачити його наслідки для себе, а крім того, це законодавство

має відповідати принципу верховенства права» (п. 170). У Рішенні від 24 жовтня 1979 р. у справі «Вінтерверп проти Нідерландів» (Winterwerp v. the Netherlands) сформульовано таку правову позицію: «Сам по собі національний закон має відповідати Конвенції, в тому числі й загальним принципам, які викладені в ній або випливають з неї» (п. 45).

Отже, відповідно до правових позицій Європейського суду з прав людини принципи права також є тими чинниками, які висувають до змісту законодавства певні вимоги.

Однак, рішення Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини єднає не лише їх однакова правова позиція щодо визначального впливу принципів права на зміст законодавства. Об'єднує їх і той факт, що всі їх рішення є не лише загальнообов'язковими до виконання в Україні (таким чином, вони є джерелом права), а й такими, які не можна оскаржити. Тобто законодавець має враховувати правові позиції названих судів при нормативному врегулюванні суспільних відносин. Саме тому спробуємо проаналізувати, наскільки вітчизняному законодавцю вдається дотримуватись хоча б тих принципів, які він самотійно проголосив у тексті своїх нормативно-правових актів.

Метою нашого дослідження є пошук відповіді на запитання: як вітчизняний законодавець дотримується принципів, проголошених ним самим у текстах нормативно-правових актів?

Відповідно до Закону України «Про громадянство України», законодавство має ґрунтуватись на принципі неможливості позбавлення громадянина України громадянства України (п. 3 ст. 2 Закону) [4]. Цей принцип відповідає диспозиції ч. 1 ст. 25 Конституції України, згідно з якою громадянин України не може бути позбавлений громадянства. Однак,

всупереч названому принципу та нормі Основного Закону України, яка не лише має бути нормою прямої дії (ч. 3 ст. 8 Конституції України), а й мати найвищу юридичну силу (ч. 2 ст. 8), в досліджуваному Законі однією із підстав припинення українського громадянства є його втрата. Вона стає можливою при наявності таких підстав: 1) добровільне набуття громадянством України громадянства іншої держави, якщо на момент такого набуття він досяг повноліття; 2) набуття особою громадянства України внаслідок обману, свідомого подання неправдивих відомостей або фальшивих документів; 3) добровільний вступ на військову службу іншої держави, яка відповідно до законодавства цієї держави не є військовим обов'язком чи альтернативною (невійськовою) службою (ст.19 Закону України «Про громадянство України»).

Звичайно, можна було б виправдати таку ситуацію, посилаючись на колізію принципів громадянства, адже законодавство про громадянство ґрунтується і на принципі єдиного громадянства (ст. 4 Конституції України та п. 1 ст. 2 Закону). До того ж, розкриваючи зміст цього принципу, Ю. М. Тодика стверджує, що «громадянин України не може одночасно мати громадянство іншої держави» [5, с. 75]. І далі: «Не тільки безгромадянство (апатризм), але й подвійне громадянство є негативним явищем». Аналогічну позицію займає В. Ф. Погорілко, який вважає, що вітчизняне законодавство не має інституту подвійного громадянства [6, с. 230].

На наше переконання, така аргументація не є обґрунтованою із наступних міркувань. По-перше, про те, що в Україні існує єдине громадянство, законодавець проголосив у ст. 4 Конституції України (Розділ I «Загальні засади»). Кому адресована ця норма – державі чи громадянину? Вона є забороняючою чи уповноважу-

ючою? Адже загальнови́знано, що до фізичних осіб застосовується загальнодозвільний тип правового регулювання, сутність якого полягає в тому, що дозволено все, що не заборонено законом. Натомість у ст. 25 Конституції України (Розділ II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина») законодавець імперативно стверджує, що громадянин України за жодних умов не може бути позбавлений громадянства.

Ретельний аналіз самої Конституції України, конституційного законодавства засвідчив, що в жодному нормативно-правовому акті немає заборони щодо перебування у відносинах громадянства одночасно з кількома державами. Крім того, розкриваючи зміст цього принципу, сам законодавець в п. 1 ст. 2 Закону України «Про громадянство України» стверджує, що принцип єдиного громадянства «виключає можливість існування громадянства адміністративно-територіальних одиниць України». І далі: «Якщо громадянин України набув громадянство (підданство) іншої держави або держав, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України. Якщо іноземець набув громадянство України, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України».

Тобто набуття громадянства іншої держави не є проступком, а тому не зовсім коректно бездоказово стверджувати, що цього робити «не можна». Окрім того, 20 вересня 2006 р. Верховна Рада України ратифікувала Європейську конвенцію про громадянство від 6 листопада 1997 р. [7], розділ V якої називається «Множинне громадянство». А відповідно до ст.16 цієї конвенції, «держава-учасниця не може зумовлювати набуття або збереження її громадянства відмовою від іншого громадянства або його втратою, якщо така відмова чи втрата є неможливою або не може розумно вимагатися».

Не слід забувати, що відповідно до ст. 9 Конституції України та ч. 2 ст. 4 Закону України «Про громадянство України» правила міжнародного договору мають вищу юридичну силу, аніж норми вітчизняного законодавства.

Узагальнюючи вищевикладене, приходимо до висновку, що п. 2 ст.17, ст.19 Закону України «Про громадянство України», а також п. 87 Порядку провадження за заявами і поданнями з питань громадянства України на виконання прийнятих рішень, затвердженого Указом Президента України від 27 березня 2001 р. № 215, в редакції Указу Президента України від 27 червня 2006 р. № 588/2006 [8], є такими, що суперечать не лише ст. 25 Конституції України, а й формалізованому самим законодавцем принципу неможливості позбавлення громадянина України вітчизняного громадянства.

Відповідно до статті 4 Податкового кодексу України [9], податкове законодавство ґрунтується на таких принципах: загальність оподаткування – кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені Податковим кодексом України, законами з питань митної справи податки та збори (пп. 4.1.1.); рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації – забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу (пп. 4.1.2.); соціальна справедливість – встановлення податків та зборів має здійснюватись відповідно до платоспроможності платників податків (пп. 4.1.6.); єдиний підхід до встановлення податків та зборів – визначення на законодавчому рівні усіх обов'язкових елементів податку (пп. 4.1.11.) тощо.

Таким чином, навіть поверховий аналіз змісту перерахованих принципів вка-

зує на те, що деякі з них суперечать один одному. Адже наведений самим законодавцем зміст принципу соціальної справедливості дає підстави для висновку, що ставки податків та зборів мають диференціюватись відповідно до платоспроможності платників податків. Але відповідно до принципу єдиного підходу до встановлення податків та зборів у законі обов'язково мають бути визначені всі елементи податку, одним із яких, відповідно до пп. 7.1.4. названого кодексу є ставка податку. Зміст принципу соціальної справедливості, в законодавчому розумінні, суперечить також п. 1 ч. 2 ст. 92 Конституції України, відповідно до якої виключно законами встановлюються система оподаткування, податки і збори. Аналіз самого Податкового кодексу України також засвідчив, що в ньому визначено ставки податків та зборів, які не диференціюються відповідно до платоспроможності їх платників. А це, в свою чергу, чергове свідчення того, що навіть ті принципи, які відображені в правовому акті, не завжди пронизують його зміст, або законодавець неправильно усвідомлює сутність тих принципів, на яких ґрунтується вітчизняна правова система.

Відшукати приклади порушення, суперечності принципів права на прикладі актів трудового законодавства значно складніше. Але це зумовлено не особливою логікою норм трудового права, не більшою виваженістю законодавця при їх формулюванні, а лише тим, що він не вважає за доречне формулювати в текстах правових актів ті принципи, на яких ґрунтується правове регулювання трудових відносин взагалі та оплати праці зокрема. Серед усієї багатоманітності трудового законодавства законодавець сформулював принципи лише в низці законів, які унормовують відносини соціального забезпечення.

Так, в «Основах законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 14 січня 1998 р. [10], які відповідно до преамбули визначають засади соціального страхування в Україні, законодавцем названо принципи загальнообов'язкового державного соціального страхування: державні гарантії реалізації застрахованими громадянами своїх прав; забезпечення рівня життя, не нижчого за прожитковий мінімум, встановлений законом, шляхом надання пенсій, інших видів соціальних виплат та допомоги, які є основним джерелом існування тощо (ст. 5 Основ).

Відповідно до названих Основ 2 березня 2000 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» [11], який, в свою чергу, ґрунтується на таких принципах: диференціації розмірів виплати допомоги по безробіттю в залежності від страхового стажу та тривалості безробіття; надання допомоги по безробіттю на рівні, не нижчому за прожитковий мінімум, встановлений законом, та матеріальної допомоги у період професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації тощо (ст. 2 вказаного Закону).

Аналіз змісту названих принципів призводить до виникнення низки запитань. По-перше, на виконання ст. ст. 1, 3, 22, 46, 48 Конституції України та відповідно до ст. 5 Основ держава гарантує своїм громадянам забезпечення рівня життя, не нижчого за прожитковий мінімум, шляхом надання соціальних виплат та допомоги, які є основним джерелом існування людини. Однак, у ст. 2 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» гарантія забезпечення права на прожитковий мінімум поширюється лише на допомогу по безробіт-

тю та матеріальну допомогу, яка надається у період професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації безробітного. Чим зумовлений такий вибірковий підхід законодавця? Адже відповідно до ст. 7 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» для безробітних (а, отже, осіб, які через відсутність роботи не мають заробітку або інших передбачених законодавством доходів – ст. 2 Закону України «Про зайнятість населення» [12]) встановлено чотири види виплат: допомога по безробіттю, у тому числі одноразова її виплата для організації безробітним підприємницької діяльності; допомога по частковому безробіттю; матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного; допомога на поховання у разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні.

На нашу думку, законодавець таким чином порушив не лише припис ч. 3 ст. 46 Конституції України, згідно з якою соціальні виплати та допомоги, що є основним джерелом існування громадян, мають забезпечувати рівень їх життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом; ст. 48, відповідно до якої кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло, а й ч. 3 ст. 22 Основного Закону України, згідно з якою при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Відповідно до абзацу 5 пункту 4 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2005 р. № 8-рп/2005, звуження обсягу прав і свобод – це зменшення кола суб'єктів, розміру території, часу, розміру або кількості благ чи будь-яких інших кількісно

вимірюваних показників використання прав і свобод, тобто їх кількісної характеристики [13]. Адже обсяг прав людини, відповідно до правової позиції Конституційного Суду України – це кількісні показники відповідних можливостей, які характеризують його множинність, величину, інтенсивність і ступінь прояву та виражені у певних одиницях виміру.

До того ж, згідно з абзацом 2 пункту 4 мотивувальної частини названого Рішення Конституційного Суду України, «конституційні принципи ... передбачають ... правові гарантії, правову визначеність і пов'язану з ними передбачуваність законодавчої політики, які ... необхідні для того, щоб учасники відповідних правовідносин мали можливість завбачати наслідки своїх дій і бути впевненими у своїх законних очікуваннях, що набуте ними на підставі чинного законодавства право, його зміст та обсяг буде ними реалізовано, тобто набуте право не може бути скасоване, звужене».

Тобто, формулюючи в Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» принцип таким чином, законодавець не лише звузив обсяг існуючого права, чим порушив загальні (конституційні) принципи, а й спеціальні, галузеві принципи інституту соціального страхування, відображені в ст. 5 «Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

По-друге, чи забезпечується виконання хоча б принципу, проголошеного в Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття»? На жаль, ні. Про це свідчить аналіз ст. ст. 22, 23, 25, 26 названого Закону. Адже допомога по безробіттю застрахованим особам, визнаним у встановленому порядку безробітними, які протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали на умо-

вах повного або неповного робочого дня (тижня) не менше 26 календарних тижнів та сплачували страхові внески, мають право на допомогу по безробіттю залежно від страхового стажу при умові, що з останнього місця роботи вони були звільнені з наступних підстав: пунктом 1 ст. 36, ст. ст. 38, 39 КЗпП України з поважних причин, чи відповідно до пунктів 1, 2, 5 та 6 ст. 40 КЗпП України. При цьому згідно з Законом розмір допомоги по безробіттю для них визначається у відсотках до їх середньої заробітної плати (доходу), залежно від страхового стажу: до 2 років – 50 відсотків; від 2 до 6 років – 55 відсотків; від 6 до 10 років – 60 відсотків; понад 10 років – 70 відсотків.

Допомога по безробіттю має виплачуватись залежно від тривалості безробіття у відсотках до визначеного розміру: перші 90 календарних днів – 100 %; протягом наступних 90 календарних днів – 80 %; у подальшому – 70 %.

Однак, відповідно до підпункту 1.2. Постанови правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття «Про мінімальний розмір допомоги по безробіттю у 2011 році» від 16 грудня 2010 р. № 227, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 5 січня 2011 р. за №8/18746, виплати, передбачені частиною першою ст. 23 названого Закону, чомусь мають здійснюватись із 1 січня 2011 р. у фіксованому розмірі 714 грн, з 1 квітня – 729 грн, з 1 жовтня – 748 грн, з 1 грудня – 762 грн [14]. Хоча ще в 2010 році подібною постановою обмежувалась лише мінімальна величина допомоги по безробіттю. Тобто відповідно до підпункту 1.2. Постанови правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття «Про мінімальний розмір допомоги по безробіттю у 2010 році» від 20 травня 2010 р. №175, зареє-

строваної в Міністерстві юстиції України 10 червня 2010 р. за №369/17664, виплати, передбачені частиною першою ст. 23 названого Закону, здійснювались з 1 грудня 2010 р. в розмірі не менше 700 грн, але не більше, ніж середня заробітна плата, що склалася за всіма видами економічної діяльності у відповідній області за минулий місяць [15].

Тобто в 2011 році розмір допомоги по безробіттю буде значно меншим, ніж офіційний прожитковий мінімум, і в тому разі, якщо вона призначатиметься згідно з Постановою правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття від 16 грудня 2010 р. № 227, і в тому випадку, якщо вона буде призначатись відповідно до названого Закону. Адже, якщо, наприклад, за останнім місцем роботи працівник отримував середню заробітну плату в розмірі 2205 грн на місяць (середню по Україні за підсумком 2010 року до сплати податків та внесків до фондів соціального страхування) [16], то за страхового стажу до 2 років перші 90 днів він буде отримувати 1000 грн, наступні 90 днів – 800 грн, і надалі (до 180 днів) – 700 грн на місяць. Крім того, з допомоги по безробіттю ще вирахують податки та інші загальнообов'язкові платежі.

Згідно зі статтями 21, 22 Закону України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» від 23 грудня 2010 р., із 1 січня 2011 року розмір офіційного прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати становить 941 грн на місяць [17].

Таким чином, фактичний розмір отриманої допомоги по безробіттю після сплати податків не забезпечить навіть офіційний прожитковий мінімум самого безробітного. Разом з тим, слід взяти до уваги й те, що заробітну плату в розмірі середньої (2205 грн на місяць до сплати податків) отримують не всі працівники, які можуть стати безробітними.

Безробітні, котрі протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали менше 26 календарних тижнів, а також особи, які бажають відновити трудову діяльність після тривалої (більше 6 місяців) перерви, та всі застраховані, звільнені з останнього місця роботи з підстав, передбачених ст. 37, пп. 3, 4, 7, 8 ст. 40, ст. ст. 41 і 45 Кодексу законів про працю України, мають право на допомогу по безробіттю без урахування страхового стажу, відповідно до частини 2 ст. 23 названого Закону, в розмірі прожиткового мінімуму.

Однак, розмір допомоги по безробіттю названій категорії безробітних відповідно до пп. 1.1. Постанови правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття «Про мінімальний розмір допомоги по безробіттю у 2011 році» від 16 грудня 2010 р. № 227 з 1 січня 2011 р. встановлено в розмірі 510 грн, з 1 квітня – 520 грн, з 1 жовтня – 534 грн, а з 1 грудня – 544 грн! Напевно, варто нагадати, що така величина допомоги по безробіттю є істотно меншою від офіційного прожиткового мінімуму в Україні.

Таким чином, аналіз законодавства виявив, що проголошені принципи не лише суперечать Конституції України, звужуючи зміст існуючих прав і свобод людини і громадянина, а й не виконуються навіть у такому звуженому обсязі. Те ж саме стосується й інших видів матеріального забезпечення безробітних.

По-третє, слід також звернути увагу на те, що серед видів матеріального забезпечення безробітних, перерахованих у чинній редакції ст. 7 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», немає ні матеріальної допомоги по безробіттю, ні одноразової матеріальної допомоги безробітному та непрацездатним особам, які перебувають на його

утриманні. Хоча всі ці виплати були передбачені в першій редакції Закону, прийнятого 2 березня 2000 р., та, на жаль, були виключені Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України» від 25 березня 2005 року [18].

Однак, таке скорочення видів матеріального забезпечення безробітних, на нашу думку, теж суперечить частині 3 ст. 22 Конституції України, адже звужує зміст прав і свобод, що, на думку Конституційного Суду України, означає зменшення ознак, змістовних характеристик можливостей людини, які відображаються відповідними правами та свободами, тобто якісних характеристик права. Адже зміст прав і свобод людини – це умови і засоби, які визначають матеріальні та духовні можливості людини, необхідні для задоволення потреб її існування і розвитку (абзаци 4, 5 пункту 4 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005).

По-четверте, Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» легалізував ще один принцип, згідно з яким диференціації розмірів виплати допомоги по безробіттю здійснюються залежно від страхового стажу та тривалості безробіття (ст. 2 названого Закону). Виникає питання: чому лише допомога по безробіттю залежить від перерахованих факторів? До того ж у процесі аналізу Закону виявили, що вони не завжди враховуються навіть при призначенні допомоги по безробіттю. Так, згідно з частиною 2 ст. 22 особи, визнані в установленому порядку безробітними, які протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали менше 26 календарних тижнів, а також особи, які бажають відновити трудову діяльність після трива-

лої (більше 6 місяців) перерви, та застраховані особи, звільнені з останнього місця роботи з підстав, передбачених ст. 37, пп. 3, 4, 7, 8 ст. 40, ст. ст. 41 і 45 Кодексу законів про працю України, мають право на допомогу по безробіттю не лише без урахування страхового стажу, а й без урахування тривалості безробіття. Чи не суперечить така норма принципу, сформульованому самим законодавцем у ст. 2 Закону?

Вважаємо за доречне ще раз повторити правову позицію Конституційного Суду України, сформульовану ним в Рішенні від 11 жовтня 2005 р. № 8-рп/2005, що «принципи... передбачають... правові гарантії, правову визначеність і пов'язану з ними передбачуваність законодавчої політики, які... необхідні для того, щоб учасники відповідних правовідносин мали можливість завбачати наслідки своїх дій і бути впевненими у своїх законних очікуваннях, що набуте ними на підставі чинного законодавства право, його зміст та обсяг буде ними реалізовано, тобто набуте право не може бути скасоване, звужене». Отже, якщо законодавець вважав за необхідне сформулювати ці принципи, на яких ґрунтується загальнообов'язкове державне соціальне страхування в Україні, то формулюючи норми трудового права, й сам має їх дотримуватись.

Виникає останнє, риторичне, запитання: чому ж в Україні, яка проголосила себе не лише соціальною, а й правовою державою, виконуються правові акти, які не лише суперечать принципам права, а й Конституції України?

Підсумовуючи все вищевикладене, приходимо до висновку, що законодавцю не завжди вдається дотримуватись не те що принципів права, а й навіть тих принципів, цінностей та ідей, які він сам проголосив у законодавстві. До того ж, на наш погляд, йому необхідно відмовитись від тих правових приписів, які су-

перечать принципам права та одночасно сформувати адекватну їм правову базу, яка б у повній мірі сприяла реалізації принципів, що лежать в її основі. Виконати це завдання на сьогоднішній день досить непросто. Результати здійсненого нами аналізу чинного вітчизняного законодавства дають нам підставу для такого песимістичного висновку.

Література

1. Рішення Конституційного Суду України від 2 листопада 2004 р. №15-рп/2004 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 45. – Ст. 2975.
2. Рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2005 р. № 8-рп/2005 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 42. – Ст. 2662.
3. Рішення Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 р. № 5-рп/2005 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 39. – Ст. 2490.
4. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 р. № 2235-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №13. – Ст. 65.
5. Конституційне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. В. П. Колісника та Ю. Г. Барабаша. – Х.: Право, 2008. – 416 с.
6. Конституційне право України: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / За ред. В. Ф. Погорілка. – 4-те видання. – К.: Наукова думка, 2003. – 734 с.
7. Про ратифікацію Європейської конвенції про громадянство: Закон України від 20 вересня 2006 р. № 163-V // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 45. – Ст. 437.
8. Порядок провадження за заявами і поданнями з питань громадянства України та виконання прийнятих рішень: затв. Указом Президента України від 27 березня 2001 р. № 215, в редакції Указу Президента України від 27 червня 2006 р. №588/2006 // Офіційний вісник України. – 2001. – №13. – Ст. 533.

9. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. №2755-VI // Офіційний вісник України. – 2010. – №92 (Т. 1). – Ст. 3248.
10. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14 січня 1998 р. № 16/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 23. – Ст.121.
11. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 2 березня 2000 р. № 1533-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 22. – Ст. 171.
12. Про зайнятість населення: Закон України від 1 березня 1991 р. № 803-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – №14. – Ст.170.
13. Рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2005 р. № 8-рп/2005 (справа про рівень пенсії і щомісячного довічного грошового утримання) // Офіційний вісник України. – 2005. – № 42. – Ст. 2662.
14. Про мінімальний розмір допомоги по безробіттю у 2011 році: Постанова правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття від 16 грудня 2010 р. № 227, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 5 січня 2011 р. за №8/18746 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 4 (Т. 2). – Ст. 230.
15. Про мінімальний розмір допомоги по безробіттю у 2010 році: Постанова правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття від 20 травня 2010 р. № 175, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 10 червня 2010 р. за №369/17664 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 45. – Ст. 1490.
16. Соціально-економічне становище України за 2010 рік // Урядовий кур'єр. – 2011. – №15 (27 січня). – С. 6-7.
17. Про Державний бюджет на 2011 рік: Закон України від 23 грудня 2010 р. № 2857-VI // Офіційний вісник України. – 2010. – № 99 (Т. 1). – Ст. 3541.
18. Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України: Закон України від 25 березня 2005 р. № 2505-IV // Офіційний вісник України. – 2005. – №13. – Ст. 662.